

Ishaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2637 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2637 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII.

Črna lista
in 25.00

Entered as second-class matter January 25, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., ponedeljek, 11. avgusta (August 11), 1930.

Subscription \$6.00
Yearly

STEVE.—NUMBER 188

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Nevzdržne razmere v južnih državah

Tekstilne tovarne so polne vohunov; delavce, ki simpatizirajo z unionisti, odpustajo; delo v tovarnah ne zdravi in mnogo delavcev izgubi zdravje za vedno

Asheville, N. C. — (F. P.) — Tukajšnja Enka korporacija, ki lastuje eno največjih tekstilnih tovarnov v državi, se tamkaj trudi zavezati val unionizma, ki je objel že večje število njenih delavcev kljub sistematičnim splošni in kompanijskemu paternalizmu. Ker pa je korporacija odločena, da na vsak način onemogoči unijsko gibanje v svoji delavski naselbini, je začela odpustiti vse, ki količkar simpatizirajo z unionisti. Pred kratkim je bilo odpuščenih 15 delavcev, ker so bili naklonjeni unijskemu gibanju. Med odpuščenimi je tudi policijski narednik Bob Patton, ki je nagovarjal delavce, naj se organizirajo; dalje neki unijski električar in mlad fant Cassidy, ki je bil odpuščen, ker so v žepu njegovega suknjiča našli očetovo unijsko izkaznico. A vse to ne zaleže dosti, kakor se lahko sodi po izjavah raznih ljudi, ki so v zvezi z Asheville-ko osrednjo delavsko unijo, ki trdijo, da je že okrog 700 delavcev, kateri delajo v tovarnah Enka korporacije, pristopilo k uniji.

Delavci v dotičnih tovarnah so pod neprestanim nadzorom kompanijskih vohunov, ki jih zalezujejo v tovarnah pri delu in zunaj tovarnen. Delavca, ki slučajno ne pride na delo, takoj obliže uslužbenec osebnega departmanta in če delavec ne navede dovolj tehtnega vzroka za svoje izostajanje z dela, je takoj odpuščen. Delavec, ki je bolan, se ne sme premakniti iz svoje postelje.

Policijska sila Enka korporacije šteje 50 mož. Polovica od teh je v tajni službi ter so na videz navadni delavci, katerih delo pa je vohunjenje med delavci. Za svoje nepošteno delo dobivajo po \$110 mesečno. Družba tudi upošuje delavsko vohunsko agencijo A. Bernathy, katere ji preskrbuje potrebne informacije in katere je igrala svojo umazano vlogo tudi v znani delavski stavki v Gastoniji. Kompanijska policija je opremljena s plinskimi bombami, puškami, revolverji, bokserji in z drugimi pripomočki za "obrambo" proti neoboroženim delavcem. Polica plača družba.

Frank L. Conders, načelnik kompanijske policije, je bivši stavkolomec. V Asheville je prišel l. 1905 in je služil kot stavkolomec tekom stavke železniških uradnikov. Coners vrši tudi službo magistratnega sodnika in sam sodi delavce, ki jih aretirajo njegova policija. Mož vodi tudi zapisnik nezaželenih delavcev, v katerem so vključeni stavarji iz Gastonije, Elizabetha in Mariona, ki ga potem predloži družbinemu upravitelju uradniku, da ta lahko "obvaruje" korporacijo pred zavednimi delavci.

Delo v tovarnah te družbe je zelo nevarno. Delavce iz mnogih oddelkov pogostokrat vodi jo iz tovarnen kot slepce, kajti razne kemikalije in kisline, ki se rabijo pri delu, jih začasno oslepijo. Kisline razjedajo delavcem nohte, kožne opeklino so nekaj vsakdanjega. Delavcem se kvarijo oči in pljuča in zelo pogostokrat se pripeti, da kak delavec omedli. Zenske, ki so občutljivejše, še bolj trpijo in skoro ne mine dan, da bi ne prinesli kako delavko na nosilnici iz tovarne. Kemikalije, ki se rabijo v Enka delavnicah so tako močne, da kovajo denar, ki ga ima delavec slučajno v žepu zadobi temnorjavo barvo.

Delavce, ki pokažejo znake slabe odpornosti proti škodljivi

Strupena butlegarska pijaka

New York. — Kemiki, ki so izvršili preiskavo na trupih dveh moških, ki sta umrla na posledicah zastrupljenja vled zavžitja alkohola, so našli v črevesju in želodcu tako veliko količino nikotina, da bi lahko umorila dvanaest ljudi. Butlegarji so namreč uporabljali nikotin za barvanje žganja, da je postalo "kristalno čisto."

Dalje so dognali, da nekateri "butlegarji" uporabljajo strupeno snov, ki se rabi za pobarvanje mrčesa, za barvanje žganja in pijack, ki jih potem prodajajo odjemalcem za drag denar.

Trpljenje delav- cev v Kaliforniji

Skrajno slabe delavske razmere v Imperial dolini, kjer je sedež ameriške konzervne industrije. Delavci slabo plačani in morajo delati dolge ure

San Quentin, Cal. — (F. P.) — Delovni pogoji v velikih sadnih in zelenjadnih nasadih v dolini Imperial v Kaliforniji in v tamošnjih konzervnih tovarnah so tako slabi in delavci žive v tako slabih razmerah, da bi odjemalci z zgražanjem zavrnili vse te produkte, če bi jim bila znana situacija. Tako pravi Oscar Erickson, mlad unionist, ki se zdaj nahaja v ječi in katerega so delavske razmere v dolini Imperial in v Kaliforniji sploh dobro znane, ker je delal v raznih poljedelskih okrajih zlorab.

Erickson in štirje tovariši, ki so mu pomagali pri organiziranju poljedelskih in konzervnih delavcev v Imperial dolini tekom letošnje pomladi, so bili aretirani, nakar so jih obtožili raznih zločinov ter so bili pozneje obsojeni na več let zapora. On je tajnik Lige poljedelskih delavcev in je zaprt v San Quentin.

"Bell, mehiški, filipinski in zamorski delavci so uprizorili spontane stavke v januarju in februarju," pripoveduje mladi kaznjeneec. "Depresija in brezposelnost sta ustvarili zastoj na trgu zelenjave in delodajalci so odredili mezdno znižanje. Najprvo so odpustili Mehikance ter jim povedali, da so Filipinci pristali na nižje mezdne, namreč na 30c na uro in ko so se mehiški delavci podali ter pristali na mezdno znižanje, so na isti način potegnili filipinske poljake delavce. Delavci v konzervnih tovarnah niso nič na boljšem, ker so plačani od kosa in nadzorniki zavrejo toliko konzerv, da delavci utrpijo občutno izgubo in da so prisiljeni delati od

12 do 18 ur dnevni, če hočejo zaslužiti toliko, da jim ni treba stradati.

Beli in mehiški delavci pripeljejo s seboj svoje družine v starih avtomobilih in taborijo zunaj na polju. Razmere, v katerih živijo, so skrajno nezdružljive. Voda, ki jo pijejo, je nevarna in zdravju škodljiva. Zajemajo jo iz irigacijskih jarkov in je topla, nečista in smrdljiva. Zenske in otroci delajo na polju v silni vročini, ki požene živo srebro nemalokrat na 130 stopinj. Komarjev je na milijarde in so zelo nadležni.

DELAVSKA FEDERACIJA POVABI LA MOONEYJA

Člani federacije upajo, da bo Mooney na delavski praznik že prost in ga vabijo, naj se udeleži delavske proslave v Grant parku. Federacija tudi apelira na Younga, da takoj izpusti žrtvi kapitalistične zarote

Chicago. — (F. P.) — Člani Cikaške delavske federacije so prepričani, da bo Mooney kmalu prišel iz San Quintina, kjer je zaprt že trinajst let in so na svoji zadnji redni seji sklenili, da ga povabijo v imenu federacije, da nastopi kot glavni govornik ob priliki delavske proslave, ki se bo vršila na delavski praznik 1. septembra v Grant parku. Takoj nato mu je bila poslana zadevna brzojavka. Podobna brzojavka je bila poslana tudi Warren Billingsu, ki je bil z Mooneyjem obtožen znanega bombnega napada v San Franciscu in bil z njim vred obsojen na došmrtno ječo.

Govorniki na seji federacije so opozarjali na dejstvo, da so priče, s pomočjo katerih so kalifornijski kapitalisti spravili v ječo dva neustrašljiva delavska voditelja, zdaj priznale pred kalifornijskim vrhovnim sodiščem, da so bile njihove izpovedbe, ki so obtoževale Mooneyja in Billingsa neresnične in da jih je prosekucija pripravila do krivega pričevanja. Samo ostru posteti, ki so prihajali iz vseh delov sveta, med katere je treba vključiti napad na ameriško poslanstvo v Petrogradu in kam terega je vodil Lenin, so tedaj prepričali usmrtnost teh dveh žrtvi kapitalistične justice, kajti prvotna sodba se je glasila na smrt na vesalsh.

Istočasno, ko je povabila žrtvi ameriškega justičnega zarniškega sistema na delavsko proslavo v Chicago, je federacija sporočila kalifornijskemu guvernerju Youngu zahtevo, naj nemudoma pomilosti oba moža, ki se nahajata v ječi zaradi zločina, ki ga nista nikdar izvršila.

12 do 18 ur dnevni, če hočejo zaslužiti toliko, da jim ni treba stradati.

Beli in mehiški delavci pripeljejo s seboj svoje družine v starih avtomobilih in taborijo zunaj na polju. Razmere, v katerih živijo, so skrajno nezdružljive. Voda, ki jo pijejo, je nevarna in zdravju škodljiva. Zajemajo jo iz irigacijskih jarkov in je topla, nečista in smrdljiva. Zenske in otroci delajo na polju v silni vročini, ki požene živo srebro nemalokrat na 130 stopinj. Komarjev je na milijarde in so zelo nadležni.

Pes obstrelil moškega

Fredericksburg, Va. — Če kdo obstrel psa, pravijo, ni to nič izrednega, toda če pes obstreli človeka, je to novica. Tako se je zgodilo John J. Paynu, ki je v temni noči šel z revolverjem na dvorišče svoje hiše nad psa, ki je silovito lajal. Ko je tako taval v temi, je nenkrat začutil pasje zobe, ki so se zagrizli v njegovo nogo. V bolečini mu je padel revolver na tla, na katerega je potem stopil pes in sprožil petelina. Sledil je strel in krogla je zadela Payna v pleč in mu povzročila teško rano, da so ga morali odpeljati v bolnišnico.

Kitajski rebeli mobilizirajo armado

Rebeli se organizirajo, da strmo glavo Kalšekovo vlado v Nankingu. Inozemske vlade odredile bojne ladje proti komunistom

Paiping, 9. avg. — Rebeina kolicija, ki ji na čelu stoji generala Yen Hsi-šan in Feng Yu-hsiang, zbira polmilijsko armado v severnih pokrajinah Kitajske in se pripravlja, da udari na nacionalistično armado, da tako doseže Nanking, glavno mesto nacionalistične vlade.

Vojstvo, ki sta ga mobilizirala vataška generala, je sedaj na poti proti provinci Honan, kjer se bo po njunem mnenju vršila odločilna bitka med njimi in vojaškimi četami priznane vlade. Generala imata v načrtu ustanovitve vlade, ki bo iskala priznanje inozemskih vlad v opoziciji proti Kaišekovi vladi v Nankingu.

Kaišek se bo moral boriti na dveh straneh: proti rebelom s severa in proti komunistom, ki so zavzeli še več mest v dolini reke Yangtse v prešlih dveh tednih.

Sungaj, 9. avg. — Inozemske vlade, ki so alarmirane radi komunističnih aktivnosti, so odredile odhod svojih bojnih ladij proti Kiukiang, Hankowu in drugim mestom, katere ogrožajo komunisti. Poročila iz Nankinga govore, da nameravajo komunisti uprizoriti generalno ofenzivo, da dobe pod svojo kontrolo vsa glavna mesta in industrijska središča ob reki Yangtse.

Polet proti Tokiju se izjavlavl

Vancouver, B. C., Kanada, 11. avg. — Bob Wark in Edward L. Brown, letalca iz Seattle, Wash., ki sta se včeraj ob 11. dopoldne divgnila v zrak, da poletita proti Tokiju, Japonska, sta se morala danes zjutraj spustiti na tla v Vancouverju. Vzrok je bil v delnem zabasanju cevi, ki so dovajale gorivo.

Farmarske zadruga bodo onemogočile profite

V teku je vroč boj med farmarskimi zadrugami in žitnim oderuhi v žitnem pasu; združene farmarske kooperative bodo najbrž zmagale

Kansas City, Mo. — (F. P.) — Farmarska unija, cvetoča organizacija farmarjev v žitnem živinorejskem pasu je napovedala neuspešen boj privatnim prekupčevalcem, ki neusmiljeno odirajo pridelovalce žita in živinorejce in ki so odgovorni za silen padec cen žita in živine. Gre za to, če bo farmer dobil pravičen delež od svojih pridelkov, ali če bodo razni privatni oderuhi še nadalje posneli vao smetane, farmerjem pa pustili ostank. Farmarska unija je zdaj edino upanje farmarjev, katere je zvezni farmaki odbor popolnoma rasečaral in od katerega ne pričakujejo nobene resne in učinkovite pomoči.

Edino, kar je ta odbor storil dobrega, je stimulacija kooperativnega trgovanja. Farmarske žitne kooperative pa so napredovale še tako daleč, da govorijo o popolni izločitvi privatnih žitnih prekupčevalcev, kar ni nemožna in je celo prav verjetno. Boj za izločitev oderuških prekupčevalcev iz žitne trgovine vodi mogočna Farmarska unija, ki si je tekom dolgoletne prakse na kooperativnem polju nabrala bogatihkušenj in katere vpliv je čedalje večji. "Farmers Union Herald", uradno glasilo unije piše:

"Vojna med obema nasprotujočima si skupinama — med združenimi in privatnimi prekupčevalci je v teku. V tem boju bo nekdo gotovo tepen. Ali bodo zmagali privatni prekupčevalci in s tem zadali smrten udarec združenemu gibanju, ali pa bodo odnesle zmago farmarske unije, kar bo pomenilo konec privatnega žitnega trgovanja. Eden ali drugi bo moral podlež v tem gigantskem boju na življenje in smrt."

Unija je postavila mnogo konkurenčnih žitnih elevatorjev v krajih, kjer jih še ni imela, kar ji je omogočil zvezni farmaki odbor, ki ji je preskrbel posojila na nizke obresti; v krajih, kjer so bili združni elevatorji zadolženi, pa je postavila nove, ki so jo v nekaterih slučajih stali polovico manj, kot je znašal dolg na starih žitnih elevatorjih.

Kjer je farmaki odbor odredel pomoč kooperativam, so se farmarji sami potrudili in nadaljevali započeto delo brez njegove pomoči. Živinorejska industrija je bila na primer zelo udarjena vled industrijske depresije. Cene živini so močno nazadovale. Do 700 funtov težek junec, ki bi bil lani vreden \$80, se letos proda za komaj \$40. Zapitano jagnje, prej vredno \$7.50, se zdaj dobi za \$3.50. Farmarji, ki so bili valed suše prisiljeni prodajati živino, so izgubili po \$30—\$50 pri vsakem repu. To je prisililo Farmarsko unijo in razne farmarske zadruga zveze v Minnesoti, Iowi, Nebraska, Kansasu in Missouri, da so se združile v Farmarsko živinorejsko razpečevalno zvezo, ki bo takorekoč monopolizirala nakup in prodajo živine v teh državah. Ker je zvezni farmaki odbor odklonil čarter novi zvezi, so farmarji sami financirali to združniško veleprodajno, ki obeta zadati močan udarec privatnim prekupčevalcem in oderuhom.

Pesimizem z ozirom na žitne cene v bodočnosti ni upravičen. Suša, ki nima primere v zadnjem polstoletju, proti uničiti vse poljske pridelke v pokrajinah med srednjim Ohijom na severu in Tennesseejem na jugu in med Virginijo in centralnim Missourijem. Koruza, seno in celo tobak, ki je najbolj odpo-

ren proti suši, so uničeni po suši. Pravtako so prizadeti bombni nasadi v Louisiani in Missisippiju. To bi naravno moralo pognati cene tem poljakim pridelkom navzgor, kar bi se bilo tudi že zgodilo, če bi ne imeli prekupčevalci svojih preтов vmes in če bi kasanje na razmere na svetovnih žitnih tržiščih ne oslepilo manjših prodajalcev, ki se bojijo še nadaljnega padanja cen in rinejo žito na trg v strahu, da bi ne izgubili.

Slavka v Franciji se širi

Tristotisoč rudarjev grozi, da bodo pustili delo, če delodajalci ne pristanejo na njihove zahteve

Pariz, 9. avg. — Tristotisoč rudarjev na premogovnem polju severne Francije je sagrašilo s štrajkom v slučaju, da družbe ne pristanejo na njihove zahteve in ne dovolijo letnih plašanih poštinit. To gibanje postaja močnejše radi stavke tekstilnih in kovinskih delavcev, ki zahtevajo višje mezd. V tej stavki je prizadeti dosaj še dvestotisoč delavcev.

Rudarji so mnenja, da bo vlada pritiskala na lastnike premogovnikov, da se bodo pričeli pogajati z njimi, ker se boji, da bi štrajki imeli katastrofalne posledice v ekonomski strukturi Francije. Toda gotovo je še sedaj, da se bodo operatorji upirali do skrajnosti sahtavam rudarjev.

Premogovne družbe in drugi inustrijski se mnenja, da so bili niske mezd francoskih delavcev podlaga prosperiteti, ker jim ceneno delo omogoča, da lahko konkurirajo s produkti drugih držav, v katerih prevladuje občutna bresposelnost, dočim je na Francoškem bresposelnost neposmana. Zvišanje mezd v tem času, pravijo, ko Velika Britanija, Nemčija in Belgija reducirajo delavske mezd, bi povzročilo bresposelnost, ki tepe vse druge evropske države.

Situacija je v resnici komplcirana. Medze francoskih delavcev so zelo nizke, dočim draginja življenjskih potrebščin raste in bo še bolj kot doslej radi silnih deževnih nalivov, ki so napravili veliko škodo v poljedelskih pokrajinah Francije.

Novi Izgredi v Indiji

Afghanski rodovi navalili na britsko vojaštvo

Pešavar, Indija, 9. avg. — Oboroženi afghanski rodovi so včeraj vpadli v mesto Sorozai, ki se nahaja tri milje južno od Pešavarja, kjer je prišlo do spopadov z britskim vojaštvom. V bitki je bilo ubitih in ranjenih več ljudi, toda natančno število še ni znano.

Britskemu vojaštvu se je končno posrečilo pognati sovražne čete v beg, toda nevarnost s tem še ni odstranjena, ker se lahko napad ponovi vsak čas. Angleski aeroplani so ves dan včeraj krožili nad gorato in skalnato pokrajino, kjer sovražni rodovi zbirajo svoje sile za ponovni napad.

Oblasti v Pešavaru so previdne in so se dobro zavarovale pred napadi. Vsi vходи v mesto so zastraženi in nobena oseba ne sme zapustiti mesta brez posebne dovoljenja.

Odvetniik aretiran

Chicago. — Policija je v petek aretirala odvetniika Charles B. Goodmana, ki je obdolžen, da je osleparil več ljudi a prodajanjem ničvrednih delnic in bonov.

Pogled na demonstracijo v Bombaju. Videti je v akciji policijo, ki s krepčeli razganja mirne demonstrante. Sredaj na sliki je videti več Indijcev, ki so bili pobiti na tla. V okvirju je Gopal Ben, voditeljica ženskih trila narodne stranke. Poluradna pogajanja med anglo-indijsko vlado in voditelji indijskega rebelnega gibanja za donoga sporazuma ne niso pokazala pomembnih rezultatov. Zmernejši indijski voditelji so naklonjeni ideji, da se konča boj proti Angliji, akg slednja definitivno obljubi Indijcem neodvisnost.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLOV IN LASTNOSTI SLOVENSKEGA NARODNEGA POSREDOVALCA

Organ of and published by the Slovene National Relief Society

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Europe \$7.50 per year, foreign countries \$10.00 per year.

Order address: 200 North La Salle St., Chicago, Ill.

Advertising rates on application. Remittance will not be returned.

Editor in chief: Dr. J. J. K. K.

PROSVETA

200 North La Salle St., Chicago, Ill.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Posledice carinskega zakona

Prošlo spomlad je ameriški kongres sprejel nov tarifni zakon, predložen pa je senatorju Smootu in Hawleyju, ki je tako rekoč onemogočil uvoz različnih tujezemskih izdelkov in preprečeval uvoz produktov, izdelanih v jetnističnih (za kmetstvo) ali v jetnističnih (za pred leti). Prvi znaki kot posledice novega carinskega zakona so se pokazali kmalu skoro na vseh ameriških industrijah, najbolj pa je seveda prizadela avtomobilna industrija, ki je ena glavnih v Ameriki. Razne tujezemske države so takoj odgovorile na novo ameriško carinsko določbo s tem, da so zvišale carino na uvoz ameriških avtov. S tem protidarecom je do mala onemogočil uvoz ameriških avtovnih produktov v inozemstvo, posledice tega pa so najhujše zadela milijone ameriških avtovnih delavcev in njih družine.

Poročevalec federaliziranega tiska izjavlja, da je izvoz ameriških avtov in avtomobilnih pritiklin, ki je lani znašal 29 odstotkov celokupne produkcije, zelo prizadet po novem tarifnem zakonu, kajti mnogo inozemskih držav se je uprlo ameriški tarifi in zvišalo svojo carino na avte tako visoko, da ni moglo prodajati ameriških avtovnih produktov v dotičnih državah, ki so bile najbolj odjemalci. V tem slučaju je pravzaprav carinska vojna. Francija, Španija, Italija in Avstralija so najbolj zvišale carino na avte. S tem so preprečile ameriški avtovni uvoz, ki je sedaj skoro v popolni stagnaciji.

Radi carinske nesmiselnosti ameriških postavovajnikov so seveda najbolj prizadeli v tarifni vojni ameriški delavci in njihove družine. V normalnih časih je bilo zaposlenih v avtomobilni industriji na milijone delavcev. Treba je poudariti, da obratujejo in lastujejo avtomobilni veleprodajniki poleg avtomobilnih tovaren tudi svoje perne žage, svoje rudnike in premogokope, svoje steklarne in tovarne za kavčuk in za vse ostale avtomobilne pritikline. Ni bilo dovolj, da je prošla valstreetska panika prizadela tudi delavce avtomobilne, treba je bilo nove carinske določbe, ki je položaj še poslabšala in vrgla ameriško industrijo anarhijo v pravičarstvo, milijone delavcev pa pustila brez dela in jela.

Današnji način proizvodnje in distribucije je naseljen na klet, ker se vrši v blaznem drvenju za nadprofitem, kar je vrglo ves industrijski kolos proizvodnje v kaos. Ljudske množice pa so tista tarča, v katero je ta silni zastoj najbolj treščil. Kapitalistični sistem ni zmogel uravnotežiti industrijske sanacije, od katere si bi ljudstvo služilo svoj kruh na pošten način. Posledice te jasne nezmožnosti se opazuje v številnih zločinih in ropih in v mišernem življenju delavskih mas. Vprašanje je, koliko časa se bo izkoriščevalski sistem še lahko vzdržal pri življenju? Toliko časa, da bodo delavke mase umrle in ročnih delavcev spoznale, da se morajo same pripraviti, da bodo sposobne prevzeti razne industrije pod svojo kontrolo, kar bo služilo v blaginjo vsemu človeštvu.

Kitajska civilna vojna

Na Kitajskem se pojavljajo civilne vojne že prošil par let. Razne province in države imajo svoje poglavarje, ki jim vladajo. Poleg narodne vlade v Nankingu je še druga "vlada" v Peipingu. Poslednje čase se je razvila civilna vojna, ki ima pri upornikih značaj komunizma. Ameriško meščansko časopisje označuje upornike za "bandite".

Vsa poročila, ki prihajajo iz Kitajske, so vrčena v svet iz mesta Šangaj, ki je nekako glavno mednarodno središče na Kitajskem. Glavno benedi imajo Angliji, ki pazijo, da zunanji svet izve le tiste dogodke, ki njim ne škodujejo. Na Kitajskem imajo svoje interese Angliji, Japonci in Amerikanci, zato imajo vse tri vlade tam svoje bojne ladje in svoje čete, da varujejo "interese" svojih državljanov. Vsi trije so imeli na Kitajskem dobičarske koncesije in domačini so se morali tujezemskim vladam plačevati davek — za protekcijo. Pred par leti so se uprli in od tedaj naprej se pojavljajo vojne, ki se vrše proti tujezemskim in domačim izkoriščevalcem.

Kitajsko ljudstvo živi še v temi. Prebivalstvo Kitajske šteje okrog 400 milijonov prebivalcev, ki govorijo razna narečja. Žive zelo primitivno. Izkoriščanje je lahko. Zanje čase so spet poskušali pri upornikih svojih areo komunizma, ki so v nekaterih krajih dobro napredovali in zapeli važne postojanke.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Cakanje na boljše čase

Milwaukee, Wis. — Moč vladajočega razreda temelji na nevednosti ljudstva, zato uporablja buržoazija vsa dana sredstva za vzdrževanje in razširjanje nevednosti in duševne zaostalosti. Vse organizacije in ustanove pod nadzorstvom buržoazije se uporabljajo v ta namen. Izdaja se milijarde na leto za vasa ta sredstva, ker njih moč je predpogoj moči in vpliva vladajočih. Predvsem se skuša odvračati od delovnega ljudstva nezadovoljnost, in to s pomočjo cerkve in časopisja. Cerkev tolaži trpečo ljudstvo na plačilo po smrti, buržoazno in klerikalno časopisje pa mu pripoveduje o lepem, udobnem življenju, ki ga baje danes živi delavec, v slabih časih pa mu obeta boljše čase in prepeva v lepodonečih frazah o bližajoči prosperiteti ter ga na vse načine odvrača od spoznanja, kaj povzročuje te žalostne razmere, odkod izvirajo vsa zla današnje človeške družbe.

Med te lažnjive preroke pa spada tudi tudi mnogo časopisov, katerih obstanek je odvisen edino od delavcev samih, in katerih dolžnost bi bila predvsem, da učijo ljudstvo resnici in spoznanju.

Med take časopise spada tudi tukanjini slovenski listi, kateri si je dal nalogo razsvetljati narodne časti, dvigati našega ljubelega narodnega ugleda. Posluša se sredstev kot vsi drugi slovenski časopisi za pospeševanje interesov lastnika samega.

V predzadnji izdaji tega lista čitamo dopis, v katerem se z otročjo naivnostjo in jezuitko prefriganostjo tolaži naivne čitatelje, češ, bili so že slabi časi, pa so se izboljšali, imeli smo že depresije, pa so minile, in končno navede kot "dokaz" kako nekatere družbe građe poslopja, kakor da bi to imelo res kakšen odločen pomen glede izboljšanja obstoječih gospodarskih razmer.

Ljudstvo, ki se še ni naučilo misliti in zdravo presojati, čita take nesmiselnosti in v mnogih slučajih verjame, kar pomeni, da naseda prefriganim buržoaznim hlapcem na limanice pri prizadevanju, da ljudstvo ne spozna resničnega položaja in pravih vzrokov za vladajoče razmere.

Gospodarske razmere niso v sedanjih časih modernega kapitalizma, ki je mednarodno, odvisne od volje posameznikov, denarnih kraljev ali političnih vladarjev, temveč od mednarodnih gospodarskih razmer. Te razmere je povzročil kapitalizem, jih je moral povzročiti, ker temelji v vsem svojem ustroju na kričeh nasprotstvih, ki ne morejo doseči drugega kakor zmedo in stalne polumne v svetovnem gospodarstvu.

Pod kapitalističnim sistemom se ne producira za potrebe ljudstva, temveč za dobiček. Kapitalizem je pohlepen, brezobziren, dani si njega glavni predstavniki zavedajo sedaj že čim bolj, da ga bas to vodi v propast.

V vsaki kapitalistični državi vlada nadprodukcija blaga, in to ne zaradi tega, ker je delavstvo izdelalo ali pridelalo preveč potrebnih, temveč zaradi tega, ker je delovno ljudstvo — farmer in delavec — premalo plačano, da bi moglo kupiti izdelke in pridelke, sadove svojega dela. K temu pride še dolg delovni čas, otroško delo, delo starih delavcev, kateri bi pod pravičnim družabnim redom morali biti upokojeni, da tako vsaj deloma živijo del bogatstva, katerega so v dolgih letih izdelali njih pridne roke.

Ali je mogoče pričakovati pod obstoječim družabnim redom tako zvanih boljših časov vsaj za kratko vrsto let? Nikakor ne. Mednarodni kapital stoji v ostrem, medsebojnem boju: vse kapitalistične države se borijo medseboj za svetovni trg. Kdor prodaja za nižjo ceno, ta prevladuje na trgu, zato se skuša znižati življenjski standard delavstva na nižjo stopnjo.

Ta medsebojni boj povzroča

vojne in silne carinske boje, kakršnega je bil sedaj povzročila ameriška vlada. Tolpa spekulativcev si poleg lastnikov industriji prilika ogromna premoženja, medtem ko se na drugi strani delavstvo sili k temu, da dela za nizke plače in muči dolge delovne ure od zgodnje mladosti do pozne starosti.

Od časa do časa se zbirajo v tem ali onem kraju zastopniki kapitalizma ter uprizorjajo komedije, kakor da bodo v resnici našli izhod iz teh nezmernih razmer. Pri takih prilikah se sprejema lepo doneče resolucije in sklepe, izdaja naivnemu svetu lepo oblikovana poročila, medtem ko se stvari razvijajo vedno v starem tiru, ko se v resnici ne odpravi ali zmanjša niti enega zla.

Edina rešitev iz tega žalostnega, nevedrjivega položaja je v socializmu, toda bas to je tisti nauk, je tista resnica, katero vladajoči razred najostreje pobija in zanikaže potom vseh svojih ustanov, predvsem pa potom svojega in njemu naklonjenega časopisja.

Socializem zahteva podpiranje vsega narodnega bogastva. Razrednozavedni proletarijat se pač zaveda, da se tega ne da doseči s kratkim bojem na političnem polju ali potom kakšne krvave revolucije, temveč le potom mirnega, izobraževalnega dela med delovnim ljudstvom in potom reform ali izboljšanja obstoječih razmer s pomočjo delavske postavodaje, v kateri ima delavstvo vsaj deloma odločilno besedo.

Predvsem se socializem bori za skrajšanje delovnega časa, za starostno zavarovanje, za varovanje proti brezposelnosti in odpravo otroškega dela. Glede zadnjega je treba pripomniti, da so v tekstilnih tovarnah in številnih drugih industrijah, posebno v južnih državah Unije, zaposleni desetletni otroci.

Nadalje zahteva socializem podpiranje vseh temeljnih industrij, kar pomeni državno kontrolo nad vsemi drugimi industrijami. Odpraviti se mora v teh temeljnih industrijah proletstvo privatnega lastništva, kar pomeni prve korake k uresničenju socializma.

Delavstvo v evropskih industrijskih državah je danes že blizu tega cilja, zato je položaj tega delavstva v mnogih ozirih boljši, kakor je položaj ameriškega, katero je še vedno v otročji dobi politične nezrelosti.

Ako bi evropske industrijske države ne mučile še vedno težkoče, povzročene po strašnih posledicah svetovne vojne in razdoru, ki je zavladal v delavskih organizacijah v prvih po vojni letih, bi imeli v teh državah socializem že danes skoro uresničen. Toda v teh državah se mase dvigajo s čimdalje večjo silo; še nekaj let in razrednozavedni proletarijat bo triumfiral.

Toda tudi za ameriško delavstvo prihaja čas, ko bo primorano, da se začne politično zavedati in spoznavati svoje pravice in svojo moč. Naloga vseh zavednih delavcev pa je, da se borijo zoper vsako nazadnjaštvo, zoper vse, kar razširja med delavstvom nevednost in politično nezrelost. Težak je boj proti močnemu kapitalističnemu časopisju, toda lahak pa je proti onemu časopisju, ki je naravnost odvisno od pomoči delavstva in katero ga valje temu zaslepuje in zavaja.

Zato naj bo geslo vsakega delavca: Proč s takimi časopisi! Poročevalec.

Proti zapadu

Elizabeth, N. J. — Pred par dnevi nas je zapustil John Zugel, član in zapisnikar našega društva št. 540 SNPF in se odpeljal z Greyhound busom proti zapadu. Pri društvu ga bomo pogreševali, ker je bil aktiven član. Ustavljal se bo v Denverju, Colo., kjer ima nekaj sorodnikov in kjer je pred 11 leti umrl njegov oče, član Zapadne slovenske zveze.

Iz Denverja namerava potovati v San Francisco, v delo četrta in lepih roč.

Tukaj naša tovarna Standard Oil družine obratuje letos zelo dobro, boljše kot druga leta. V njej je zaposlenih sedem tisoč delavcev. Vsak delavec, ki dela pri družini več kot eno leto, dobi plačane počitnice. Družba tudi vsako leto priredi za delavce več piknikov, na katerem je skrajaj vse brezplačno za vse tiste, ki pridejo s celo družino.

Tukaj vlada letos velika vročina in toplota navadno kaže sto stopinj. Radi tega se je začela oglaševati še tudi suša v naših spodnjih prostorih — v sodih.

Čitala sem v Proletarcu potopis brata Antona Salarja, v katerem opisuje lepote naše stare domovine. Dobilo se je ljude, ki pravijo, da so veseli, ker ne bodo več videli svojega rojstnega kraja. Po mojih mislih je nemogoče ponabiti kraj, v katerem je človek prebil svoja mlada leta. Imel je prav pesnik, ko je vzkliknil: "Res si lepa mi tujina, ampak lepši dom je moj..."

A. Pesarich.

Collinwoodske zanimivosti

Cleveland, O. — Rojak, ako slučajno prideš na obisk k znancom ali prijateljem in ne veš kje dobiti stanje, katerega želiš videti, stopi na Waterloo Rd. pred SDD. Tam je vedno družba rojakov in gotovo ti bo ta ali drugi povedal za naslov tvojega znanca. Tisti fantje, ki balinajo na prostoru doma, so sami rojaki, sami fajn fantje, zamišljeni v igro, toda vedno prijazni.

Sedaj pa nekaj novega za naše balinarje. Direktorji SDD je sklenili, da se priredi balinarska tekma. Zmagovalec se bo razdelil nagrade v zlatu, in sicer I. nagrada bo \$10, II. \$5 in III. \$2.50. Ker bode v nedeljo zvečer v auditoriju, kakor tudi v ponedeljek 1. septembra zvečer, koncert v korist S. D. D., bode tekma jako pripravna v ponedeljek popoldne in obeta se veliko zabave.

Tudi koncert bo jako zanimiv. K sodelovanju so povabljeni vsi pevski zbori v metropoli, kakor tudi nam vsem poznani pevci-solisti, katere vsi tako radi poslušamo. Sokol iz Collinwooda bode pokazal svojo telesno gibčnost, in dramsko društvo "Verovšek" bo postavilo na oder nekaj lepega. Vstopnina h koncertu in plesu je samo 50c. Podrobnije o programu prihodnjic.

V. C.

Priseljeniška služba

Nedavno je generalni priseljeniški komisar poudaril, da priseljeniška postaja na Ellis Islandu ima danes več osebja in pripravo za pregledovanje priseljenec, kot jih je treba, in da delo mejne straže, organizirane za preprečevanje vtihtapljanja inozemcev, stalno raste.

Za delo priseljeniškega urada je potrebno osebje kakih 3000 ljudi. Tisoč izmed teh so priseljeniški inspektorji. Približno 900 so člani mejne straže (border patrol), ki je nameščena ob kopni meji Združenih držav. Ista je na straži tik za mejno črto in patrolira ta ogromni razseg zemlje s pomočjo avtomobilov, železnice, na konju, čolnih, aeroplanih ali pa peš. Svaha te mejne straže je uloviti eno inozemce, ki se hočejo vtihtapiti v deželo brez pregleda s strani priseljeniških inspektorjev.

SLIKA SMRTI

Šest oseb je izgubilo življenje, ko je odpovedalo letalo nad mestom Kent, Anglija, ki je vesilo iz Francije v Anglijo.

Inž. F. Geri:

Mleko — naša hrana

V nekem kraju se je ugotovilo, da se ni moglo tako tržno kontrolno dognati 76½ vseh potvor. Ako dodamo n. pr. mleku, ki vsebuje 4.40% maščobe in 10% brezmaščobne sušine 10% vode, moremo tak produkt z mirno vestjo uvažati v mesto, ki se pri kontroli omejuje na določiti takozvane specifične teže (t. j. teža 1 litra). Na drugi strani so zopet znani slučaji, ko so istočasno pri enem mleku iz različnih podatkov o specifični teži o maščobi in o sušini sum, da je bila dodana voda. Točna kemična analiza vzorca, ki je bil vzet direktno v hlevu je pa pokazala, da je bilo mleko pristno.

Da bi omogočili hitro in točno kontrolo mleka na licu mesta, so si nabavili v Hamburgu poseben avto s vsemi pripravi, ki dopuščajo takojšnjo preiskavo mleka ob poljubnem času na poljubnem mestu.

Do kakih uspehov nas dovede stalna, temeljita kontrola mleka, naj nam pokaže slučaj iz prakse. V nekem kraju se je uvedla stalna kontrola 3 velikih mlekar. Tekom ¾ letja je padla množina vzorcev, ki so bili močno onesnaženi od 21—41% v prvih treh mesecih na 4—7% v zadnjih treh mesecih. Količina vzorcev z vsebino nedopustnih bolezenskih kralj, je padla od 14% na 1%. V istem kraju je kazalo 83% vseh vzorcev, ki so bili vzeti od posameznih kmetovalcev, preveliko onesnažene, podočelke mlekarne so dale 46% vzorcev močno onesnaženih, dva pogodbeni živinorejca sta pa dajala vselej le najčistejše mleko.

V več slučajih naleti kontrola mleka na velike težkoče. En tak slučaj se je pripetil na švicarzem.

Pri nekem otrocih je nastopilo močno otežkočenje prebave, ki je bilo povzročeno po mleku. Preiskava je pokazala, da daje dotično mleko smetano, ki se je vlekla kakor niti. Povzročilo so to bakterije vrenja, ki so v vročini obstojne. (Pregled živine ni dal nobenih rezultatov, bila je popolnoma zdrava. Tudi pregled krme ni mogel razjasniti vzroka. Na posledku se je našel izvor teh bakterij v stelji in prahu hleva.

Pri nekem drugem slučaju, ki je dovedel do sodne obravnave, se je postavil sodni izvedenec na strani tožnega, češ, da je bila analiza mleka neveljavna, ker se ni zadostno premešalo mleko pri vzemanju vzorca. Toženi je bil na podlagi tega oproščen, vendar je vzklikno sodišče anuliralo oprostitve, ker je medtem časom laboratorij, ki je izvršil preiskavo mleka na poskusih dokazal, da je bilo vzetje vzorca pravilno, da namreč zadošča 5 kratno premešanje mleka z zajemalko pred jemanjem vzorca in da ni potrebno večkratno pretakanje iz posode v posodo, kakor je to zahteval omenjeni izvedenec.

Drugi zanimiv slučaj je sledeči: že dalje časa je obtožal sum, da dodaja neki kmet mleku vodo. Nadzorstvo se je poostriilo in sum se je povečal. Odredilo se je uradno odvzete vzorca v hlevu.

Vsed danih razmer, je bila mogoča le navzočnost policijskega uradnika. Vzeti vzorec ni kazal v primeru z osumljenimi prejšnjimi vzorci nikakih sprememb. Vključ temu je vztrajal merodajni kemik na ponovno vzetje vzorca v njegovi prisotnosti. Sedaj se je pa res izkazalo, da je bilo mleko preje potvorjeno z dodatkom vode in da je bil policijski uradnik pri prvem vzetju vzorca prevaran. Seveda se je tako početje zelo strogo kaznovalo.

Na kako nedolžen način se lahko mleko potvarja, sledi iz podatkov, ki sem jih navedel že v prvem delu razprave. Događa se namreč, da se molze kravo predno doji teleta. Znano pa je, da je prvi del mleka pri molzi manj vreden, ker vsebuje znatno manj maščobe, nego mleko iz druge polovice molze. Tudi zanimiv slučaj je sledeči: Zjutraj ob 6. uri se je molzo precejšnjo količino mleka z preliško vsebino maščobe za prodajo. Ob 9. uri se je zopet molzo za domačo rabo. Bilo ga je seveda veliko manj, ampak z visoko procentualno vsebino maščobe. Isto se je ponavljalo zvečer. Ob 6. uri se je molzo slabše mleko za trg, ob 9. uri pa boljše za domačo rabo.

Da igra vlogo pri teh manipulacijah včasih tudi nevednost prizadetih, je razumljivo. Zato pa določujejo zakoni, ki regulirajo promet z mlekom, da se razumeva pod pojmom mleko ali polno mleko le kravje mleko, pridobljeno z redno, vzdržno in temeljito molžo.

Kako se je razpala potvorba mleka z dodatkom vode, kažejo poročila, preiskovalnih uradov.

V enem slučaju je navedeno, da je bilo na ta način potvorjenih 116 vzorcev od 228. V drugem slučaju 79 od 208 vzorcev.

Eno tako poročilo navaja da je bil v 1 letu dognan dodatek vode do 76½% v 66 vzorcev mleka in posnemanje smetane v 62 vzorcev v iznosu do 50%, 59 vzorcev mleka je bilo neprimernih radi nesnagne in 16 vzorcev radi slabega okusa. V 4 vzorcih so bile ugotovljene kraljete.

Številke se nanašajo le na inozemske preiskave. Boljših pregledov domačega trga žal nimamo, čeprav živimo v deželi, ki goji v veliki meri živinorejo. Veliko se je pisalo o krizi našega mlekarstva, velikokrat se je tudi omenilo, da bi lahko izvažali mleko in mlečne izdelke.

(Dalje na 3. strani.)

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

SMRTI ANTONA KRISTANA

Ob smrti Antona Kristana je bilo na razne delavke organizacije, zadrage, na rodbino pokojnika toliko sožalnih izjav, da se je izjavilo več sto. Baš te izjave so, poslano od velikih mednarodnih organizacij, poslano iz Amerike in izrečene v velikem delu evropskega tiska sploh, kakor tudi poslani od uglednih mož in inozemstva pričajo, kak uvelj je užival pokojni baš radi svojega dela.

Naj naštejemo nekaj sožalnih izjav: Mednarodna zadruga zveza iz Londona: "Z velikim obžalovanjem smo sprejeli vest o smrti predsednika Antona Kristana. Zvrševalni odbor in jaz izrekamo Vam najiskrenejše sožalje. Maj, generalni tajnik".

Glavni radniški savez iz Beograda: "Potreseni smrću zaslužnog našeg druga Antona velikim gubitkom za opšti naš porret mi Vam izražamo našu dužnost žalost".

Delavska zbornica iz Beograda: "Povodom smrti zaslužnog borca za radniške interese nezadovoljnog Antona Kristana prite uverenje o našoj dubokoj žalosti i najiskrenijem saučestvovanju".

Savez srbskih zemljoposjednika: "Veliki gubitak, koji je naše zadrugarstvo pretrpelo iz nenadnom smrću najčestijeg pomoćnika zadrugne ideje Kristana, bolno je odjeknilo u svima reima zadrugara ovoga saveza, koji svoje osećaje žaljenja i srpski pridružuje vašim".

Dalje so poslali iz Beograda Glavni zadrugni savez, Savez navijačkih zadruga, delavske zadrage v Beogradu, Delavska zbornica v Zagrebu, tajniki zadrugnih organizacij, voditelji delavskega gibanja, poslala je ožalje znana zadruga ideologija in zadruga delavka Emmy Freundlichova iz Avstrije (Dunaj).

Iz Amerike so prejeli sožalne izjave od SNPP, od s. Mentona in soproge, od Slovenske zadrugne zveze iz Clevelanda, od Proletarca, od Etbina in Frances Kristan.

Sožalje so poslali Oton Zupančič (izražajoč, da je to izguba za odbojino, za ves slovenski narod za vse one, ki "amo ga ljubili cenili"), Albin Prepeluh, dr. Kramer, ljubljanski župan, velejem, razne zbornice, zadrage in organizacije rudarjev in kovarjev i. t. d.

Velenakupna zadruga čeških delavskih zadrug je poslala pismo z iskrenim sožaljem, češkolovški minister za prehrano i. t. d.

Orednja zveza delavskih zadrug Češkoslovaške je poslala izjavno sožalje i. t. d.

Vsega skupaj je prejela Zveza gospodarskih zadrug več sto sožalnih izjav, prav tako banka, največja družina. To priča, kako velika izguba je pokojnikova mrt za zadrugo gibanje pri nas, zlasti še med delavstvom.

Otroka je pustila v cerkvi Predčerašnjim sta dve ženski stopili v cerkev sv. Petra ter nenadoma zaslišali otroško vnetje iz neke spovednice. Spogledali sta se ter pogledali v spovednico. Tisti hip se je izza stebra premaknila neka ženska ter hoteli oditi. Otroka ni imela v naročju ter je bilo jasno, da ga je pustila. Zato je hitro ena izmed žensk vprašala tujko: "Zakaj ne pustiti otroka samega?" Neznanka pa se je okrenila ter deala: "Pazite vi nanj!" In izginila.

Obe ženski, Bezajeva in Kozinova, sta takoj nato dvignili otroka iz spovednice. Nekako 6-mesečno dete je bilo dobro oblečeno, poleg njega pa je bila stoličica gomilnega čaja. Počeli sta stražnik, ki ju je napotil v Dečji dom za šentpeterske cerkvi, kjer so takoj vzele v oskrbo odloženega otroka. Policija pa, se je seveda spustila na lov za materjo. To se je delo sprva zelo težko. Vendar je proti večeri šla neka ženska prav blizu šentpeterske cerkve. Bila je oblečena tako, kot sta Bezajeva in Kozinova popisali, pa je radi tega stražnik ustavil in — neznanka je potrdila, da je

šla pravkar v cerkev pogledat, ali je še dete tamkaj v spovednici.

Na policiji je povedala, da se piše Ana Tomc, da je stara 29 let in da je doma iz litijske okolice. Z možem svojim se je poročila leta 1923, rodilo se jima je troje otrok, živeli so slabo, oče hodi delat na dnino, denarja ni bilo. Boda je tirala družino v obup. Oče je lepega dne dejal, da gre po svetu. Oblekel se je v praznično obleko ter odšel. Mati je šla za njim s svojimi otroki do litijske postaje, tamkaj pa je spravil mož otroke razen 7-mesečnega Ivančka nazaj domov, on ter žena z otrokom pa so se odpeljali kar tako v Ljubljano, ne da bi točno vedela, za kaj gre. Lačna je blodila po mestu, pa je stopila v cerkev ter položila v spovednico otroka, zvečer pa je šla pogledat, ali je še tam. Mati je videla otroka med zmedena, malo nepreradnjiva, se še ne ve, kako bo zaključena ta zadeva.

OSEBNE VESTI

Vsem bralcem Prosvete!

Da bodo bralci Prosvete, naši prekomoraki rojaki, stalno obveščeni o posameznih osebnih dogodkih (smrti), bo Dopolni biro Prosvete v Ljubljani stalno obveščal o smrti in osebnih zadevah rojakov v stari domovini pod naslovom "Osebnosti". Oporočila nam niso stalno rubriki, kjer bodo bralci zvedeli vse podobne vesti iz stare domovine.

Smrti: Dne 17. julija je umrla v samostorju v Fehringu ga. Hedvika Rajhova roj. Pecklar, soproga g. Izidorja Rajha iz Ljubljane. Bolehala je že delj časa. — V Zavodni pri Celju je umrl 19. t. m. 76letni upokojeni železničar Martin Štepihar. — V Vinici pri Črnomlju je umrl trgovec in posestnik Jurej Šterk. — Na Planini pri Rakeku je smrtno zadela kap. G. Josipa Podboja in bo njegov pogreb jutri ob 17. na domačem pokopališču. — V Gereči vasi je umrla 68-letna ga. Marija Kajzerberger. — Pri sv. Lovrencu je umrl posestnik g. Martin Slodnjak. — Na Koroskem pri St. Jakobu v Rožu je umrl mladi dr. Zdravko Zwitter, ki je lani absolvirar na dunajski Univerzi - V Zagorju ob Savi je umrl 72letni upokojeni uradnik TPD g. Ognjeslav (Ignac) Firm. — V mariborski podoficijski šoli se je ustrelil 19-letni gojenec kaplar Blažo Ječević. — V mariborski bolnici je umrl 70letni Karel Novak, ki je padel a strehe vinarske šole. — V mariborski bolnici je umrla Ljudmila Kumpčeva. — V Košakih je umrl 76letni viničar Avgust Zmurer. — V celjski bolnici je umrl 40letni najemnik Karol Vidmar iz Jurklostra. — V Laškem je umrla 78letna Tekla Sviga. — Na Hardeku pri Ormožu je umrl Andrej Hrčič, posestnik. — V Podgradu je umrl veleposestnik Adolf Zoržini. — V Črnomlju je umrla ga. Ana Plut roj. Grahek. — V Domžalah je umrl 23. t. m. mizar in posestnik g. Alojzij Urbanija, star 39 let. — V Splitu je umrl dijak-narodnik Slavko Masteri, star 23 let, poslovodja tvrdke Masteri v Strazišču. Bil je 1. julija poklihan na orožje vaje, zbolel za gripo ter v splitski bolnici umrl. — Na Planini pri Rakeku je umrl 34letni Josip Podboj. — Trgovec Karl Hellen v Ptujju je umrl. Zadel ga je mrtvoud.

Beg zločinca Petriča

Ljubljana, 23. julija 1930.

Jože Petrič, bivši mesarski pomočnik od sv. Jurja pri Grosupljah, je bil pred mesec pred ljubljanskim sodnim senatom obsojen na 5 let ječe. Petrič je znan vlomilec ter se je potikal po deželi ter s svojim pajdajem I. gnomom Cimžarjem vmišljal v razne hiše ter pokradel mnogo blaga. Polno vlovov je bilo na loženih na njiju. Cimžarja so končno ujeli v Ljubljani, Petrič pa se je skrival v gozdovih Goranske. Lani 7. novembra pa so ga izsledili v Podnartu. Ujel je orožnikom se takrat, vendar ga je cela tropa sledila in zajela. V Ljubljani je bil pred sodnim senatom obsojen na 5 let ječe. Po prestani kazni pa se od odda v prisilno delavnico. Včeraj je prišel čez, da ga z dvema drugi-

ma kaznjencema odvedejo v kaznilnico v Maribor. Ves čas je bil Petrič miren in ponižen, vključen v verige. Ko pa je prišel vlak do Pragerakega, je postal nemiren. Zadel je menda misliti na svoj načrt. Neopaženo se je iztrgal iz verig, se spizljal k oknu ter se nenadoma poglaval skozenj. Ko je vlak došel iz predora, so orožniki opazili, da je izginil — Petrič.

Pri skoku iz vlaka se je Petrič precej poškodoval in oblezel je ob progi nezvesten. Kesenje so ga nezvestnega našli železniški delavci, spoznali v njem begunca, ga naložili v tovorni vožer ter poslali proti Slovenski Bistrici. Ko se je zavedel in spoznal, da se pelje, je v Slovenski Bistrici znova pobegnil. Bržkone se je skrival v gozdove in oblasti uspejo, da ga bodo izsledili. Petrič je star jedva 28 let, a je doslej za svoje grehe presedel že nad 10 let v ječi.

Samomor pod vlakom—truplo brez glave

Ljubljana, 24. julija 1930.

Včeraj jutraj so našli na doljenjski progi takoj za garnizijsko bolnico truplo mladeniča. Truplo je bilo brez glave. Železničarji so kmalu našli tudi nedaleč glavo. Obvestili so vodmat-sko stražnico ter ugotovili, da je to ponesrečenec 21-letni Gabrijel Bingula, doma iz Martinščice v Bosni.

Fant je v terek zvečer begal po Vodmatu. Ob mraku je pustil svoje tovariše v Dukčevi baraki ter zbežal v Vodmat. Hudo strašno mu je moralo biti, zakaj ostal je sredi ceste ter jokal. Ustavljal so se ljudje ter ga izpraševali, ka mu je. Tožil je, da bi rad s svojim zaslužkom podprl tati starše doma v Bosni, da pa zaslužil premalo, pokli-ljati domov ne more in zdaj mu je hudo. Se sam jedva da lahko živi. Poleg tega bi moral kmalu še k vojakom in ne bo nič za služil. Fant je skočil na progo in se vrget pod vlak, a so mu pašanti ubranili. Predali so ga stražniku, ki so ga skušali z besedami potolažiti in spraviti v dobro voljo, nayne misleč, da morejo s tem kaj spremeniti v težavi in grenkobi fanta, ki je bil ves obupan.

Fant je odšel v delavsko barako, a je spet zapadel v svoj obup. Oblekel se je zjutraj ob 4. urah. Tovariši so mu skušali ubraniti, a fant je odšel, taval po ulicah ter nato legel na progo, položil vrat na tračnico. Kmalu je prišel tovorni vlak, ki je fantu dobesedno odrezal glavo. Našli so jo nekoliko metrov v stran, dočim je truplo obležalo v istem položaju: vrat tik ob tračnici, truplo, ki je že nima več. Vsekakor strašen pogled.

Staršem ni mogel pošiljati denarja, podpore. Zdad bodo oblati poslate materi in očetu v Bosno sporočilo, da je fant storil samomor.

To je strašen dogodek, ki da misliti. Koliko je teh barak in koliko je v njih obupa! In nobenih pravic do javnega protesta in besede.

Tujiški promet. — V mesecu juniju je prišlo preko severne naše meje v našo državo 15.024 potnikov, letoviščarjev. Med temi največ Avstrijcev in Čehoslovakov. — Celokupni promet preko naše severne meje od januarja do zdaj znaša 132.961 oseb. — Tako naš tujski promet narasča. — Z zadnjo nesrečo na morju skušajo Italijani žeti uspehe zase, hočejo razglasiti, da je naša mornarica slaba. Nasprotno dosega: tujski promet na naši rivijeri se je zadnje čase vnovič povečal. Temu je vzrok tudi, da inozemstvo ne mra verjeti italijanskim vestem, ker je bilo mnogo nemških žurnalistov na ladji Karagjorgje, ter točno opisujejo nesrečo ter odkrito povedo: Morosini je nalašč zapeljal v Karagjorgja!

Vojna ga zasleduje s svojo grozo. — Koliko je med nami ljudi, ki planejo ponoči čisto iz strašnih sanj vojnih scen in ki jim zatrepečajo živi ob spominu na fronto? Koliko takih trpinov je zapustila vojna? — N. pr. V Veržeju je posestnik Martin I. van radi vročine šel spat v ložo na hlev. Med spanjem se mu je začelo sanjati o vojni. Videl je, kako ga naskakuje sovražni vojak in ga hoče usmrtiti. Da bi se rešil, je skočil nekaj korakov nazaj ter — strmoglavil na gumno. Oblezel je z zlomljeno nogo. Prepeljali so ga v bolnico. —

Primorske novice

V Škedenju je umrl zaslužni delavec na gospodarstevnem in kulturnem polju Vane Kodrič. Od 72 let življenja, jih je 50 porabil za "Velesilo", "Gospodarsko društvo" in za "Dvorano", središče prejšnjega kulturnega življenja v Škedenju.

V Idriji je bil pred kratkim odlikovan s zaslužno kolajno Anton Cuk, ki je lani rešil v Idriji dva potapljalca se vojak. Pred 15. leti bi pa dobil kolajno, če bi jih zadavil. — Na Leopoldovem predmestju so te dni pričeli s pripravljalnimi deli pri novi delavski hiši, ki jo bo zgradil rudnik. — Umrla so: Ana Breitenbergerjeva, rudarjeva žena, stara 42 let, 52letna Franciška Črnigrojeva, bivša gostilničarka in 75letni rudar Franc Reje.

V Svi. Idriji se je ponesrečil Franc Kenda p. d. Hladnik. Vozil je nekaj lesa. Pridirjalo je mimo motorno kolo, konji so se splašili in ga vlekli za seboj kakih 10 metrov. Zadolbil je hude udarce na glavi in al spahnil roko. — Zagar na Čarjevi žagi Makuc Justin a Stopnika se je pri razkladanju hlofov težko ponesrečil. Več hlofov se je nanj zvalilo in ga močno pretresilo in ranilo. Prepeljali so ga v idrijsko bolnišnico.

Gradišče pri Kubežu je s velikim slovesnostjo obhajalo ženitovanje Kovačiča Angela z Antono Franca in Kovačiča Antona z Franca Marijo.

V Dane pri Sežani se je pred kratkim vrnil posestnik Ivan Černe, ki je pred letom odjadel v Argentino. Vrnil se je, kakor piše "Novi list" z mačkom v žepu.

V Dobravljah je izbruhnil 3. junija požar pri posestniku Lah. V eni uri je vpepel hlev in del drugega poslopja. Bil je k sreči zavarovan. Čimhenj bo letos približno eno tretjino. Nadejali so se dobre letine, tako lepo je vse kazalo, ko je cvetelo in tu di pozneje. Tretjino dreves je uničil do zadnjega lista pedic (miri). Čelpep bo prav malo, jabolk in hrusk nič.

Na Vrhu sv. Mihaela, čakajo zvonovi že dve leti v sakristiji, da bi jih potegnili v zvonik. Pa kako bi jih, ko zvonika — ni. Ljudje se pripravljajo, da bodo zgradili zvonik z robotami. — Letina kaže prav dobro.

V Jamijah je 1. junija umrl v starosti 65 let Alojz Boneta od Bonetov. Neumiljena bolezen ga je mnogo časa mučila. Bil je dober in značajan mož. Pokoj njegovi duši!

V Konjškem se je 31. maja poročila Kristina Ferjaja s Njivje A. Alojzjem Šoteršičem z Onjavja, ki je sedaj v Franciji. Ženina je nadomestoval nevestin oče.

V Brezjah so imeli od novega leta do junija pet porok, pet krstov in tri pogrebe. — Letos je v gorah zelo malo zaslužka in pravijo, da bi kako javno delo v večjem obsegu prav prišlo.

V Ciglnju se je po sadnem drevju zredilo vse polno mrčesa. Nekateri so zasidili precej sadnega drevja, toda tožijo, da jim dosti pokradejo.

V Grassev ob Bači so pokopali 81 let staro Franciško Brisarjevo. Dasi je mati 11 otrok in je bila dolgo let vdova, si je vendar iz nič ustvarila trdno stališče.

Na Gotah sta 24. maja praznovala zlato poroko 83letni Janes Kodre in njegova 72letna žena Jofeta iz Loč. Zenin je znan po izredni delavnosti. Dom je sprejel z velikim dolgom. S pridnostjo sta pa s ženo vse poplala in še mnogo pridobila.

V Vipavi so se poročili lesni trgovec Peter Lutman iz Ajdovščine z Anico Možetovo, Ivan Hrib pa z Rafaelo Punčuhovo.

Vel. Ubetjeko. — Bela žena pobira letos posebno med mladimi. — Letina s sadjem kaže slabo.

V Hruševju so radi neprestnega dežja sadili krompir bele 31. maja.

V Solkanu je umrla spoštovana gospodinja Gomilek Marija v starosti 84 let.

Il Popolo Di Trieste ima novega urednika. — Tajnik fašistovske stranke Turati je imenovan za glavnega urednika zloglasnega fašistovskega glasila "Il Popolo di Trieste" profesorja Mihaela Risola, ki je bil do zdaj uslužben pri Piccolu.

Zadnja vožnja. — Kočijaš Tomaž Jug iz Trsta je odkril konja in se odpeljal iz Leonardove ulice v mesto. V Kandlerjevi ulici je staremu kočijažu klonila glava, kakor da bi zaspal. Konj ni opazil, da so vajeti popustile in je veselo skakljaj naprej. Na ovinku se je kočijaš stresal in vrgla raz seboj mrtvega starčka. Zadel ga je bila srčna kap.

Tržaška porota. — V soboto se je pred tržaškimi porotniki zaključila obravnava proti Josipu Lipanjetu iz Štjaka, ki je ustrelil Franceta Čehovina. Zvečer 13. oktobra lanskega leta je Lipanje sedel a par prijatelji pri kozarcu vina v kleti, ko je nenadoma vstopil Franc Čehovin v družbi Ferdinanda Jakomina ter pričel vpiti nad Lipanjetom, če da je raznesel glas po vasi, da mu je on ukradel 500 lir, če tega ne prekliče, se bosta drugače pogledala. Lipanje je vzel nato puško in Čehovina ustrelil. Tržaški porotniki so razsodili, da je obtoženec streljal v slobranu, in ga oprostili.

Mleko—naša hrana

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Vendar so predpogoji za povzdigo našega mlekarstva stroga kontrola mlečnega trga, higijska ureditev mlekarne s modernimi kontrolnimi aparati in primerna zakonodaja, ki se ne bi uplajala pred postavko, da je prepečeno trgovati z mlekom tuberkuloznih krav, ter končno uvajanje vzornih hlevov, ki bi stali pod stalno kontrolo živinovadnikov in kemika in katerih mleko bi se v prvi vrsti uporabljalo za prehrano dojenčkov.

Najbolj vzorne predpise za promet z mlekom imajo Združene države ameriške. Zahtevajo, naj ima mleko najmanj 3,25% maščobe in 8,5% brezmaščobne sušine, zahtevajo postopno uvajanje dobave mleka, ki bi odgovarjalo tudi vsem sanitarnim pogojem. Zato predpisuje stalno kontrolo ne samo mleka, temveč vseh prilik, naprav in oseb, ki prihajajo kolikaj z mlekom v stik.

Na Nemškem so prišli do spoznanja, da je mleko najbolj primerno sredstvo za popravo škod, ki jo je vojna povzročila na polju prehrane. Higijenski nasprotujejo enostranskemu prehranjuju športa in pretirajanju pašnikov v športne prostore, ki bi se morali uporabljati v svrhu dobave svežega mleka za prehrano dojenčkov, katerih velika umrljivost bi se na ta način preprečila. Zato so pred tremi leti ustanovili državno organizacijo za povečanje vporabe mleka. Ta "državno mlekarški odbor" si je stavil tudi nalogo, zbirati znanstveni material o sestavi neoporečnega pravega mleka, kako se ga higijensko dobi, predelava in raspešava, o njegovi hranljivosti in zdravstvenem vplivu, o najprimernejšem ravnanju z mlekom in o vporabnosti v gospodinjstvu. Drugi cilj je ugotoviti potrebo močne poostrove prostovoljne in oblastne kontrole mlečnega trga. Ker je statistika mlekarstva deloma nezadostna in zastarela in ne slopi na enotnih dovolj široko snovanih preiskovalnih metodah, je treba vstvarjati enotno državno statistiko. Zato je potrebno določiti enotnih preiskovalnih metod in minimalno število potrebnih preiskav, uvesti s pomočjo oblastnih organov tekoče poiskuse po enotnem načrtu na ozemlju celokupne države, zbirati in redno objavljati rezultate potoni enotne centralne.

Take statistike bi res lahko dovedle na čif, t. j. preskrba ljudstva z zdravim, čistim mlekom.

("Zdravje")

Bendite orožna banka

Bismarck, N. D., 9. avg. — Dva bandita sta stvara vstopila v tukajšnje državno banko, kjer sta z orožjem prisilila uradnika, da so jima izročili \$30.000. Po končanem dejanju sta roparja pobegnili v avtomobilu, ki ju je čakal pred bančnim poslopijem.

Ameriški turisti

Amerikanci čim dalje bolj potujejo v inozemstvo in ameriški turisti so v nekaterih evropskih deželah postali velikega gospodarskega pomena. Vlade in privatne organizacije delajo veliko reklamo za privabljanje Amerikancev v njihovo deželo. Razne dežele imajo svoje turistične urade v Združenih državah. Vsaj 42 inozemskih vlad na en ali drugi način pospešuje turizem in poedina mesta tudi prispevajo k propagandi.

Znatno je zrastle število tudi inozemcev in naturaliziranih državljanov, ki gredo v stari kraj na obisk. Razne tujerodne organizacije organizirajo izlete v Evropo.

Inozemci, nastanjeni v Združenih državah, se smejo povrtni izven kvote. V olajšavo se jim izda takozvani permit, ako zaprosijo zanj pred svojim odhodom (približno mesec poprej). Ali tak permit se dobi le tedaj, ako more dotičnik dokazati, da je zakonito prišel v Združene države. Kdor se ne spominja dneva prihoda ali imena parnika, s katerim je prišel, ne more dobiti permita. Ako vendarle odidejo, je velika nevarnost, da ne bodo v stanu priti nazaj. Zgodilo se je slučaj, da so bili inozemci, ki so stanovali dvajset ali več let v Ameriki, pridržani na priseljeniški postaji, ker se ni moglo najti, kdaj so prišli prvič v Združene države.

Gospodarska važnost turizma V svetovnem gospodarstvu igra turizem važno vlogo. Ameriški turisti trošijo v inozemstvu ogromne vsote. Ceni se, da so lani ameriški turisti v najvažnejših inozemskih deželah potrosili več kot 720 milijonov dolarjev. Da je ta vsota velike gospodarske važnosti za dotične dežele, je samo ob sebi umevno. Ali je velike važnosti tudi za ameriško mednarodno trgovino. Denar potrošen v inozemstvu je v mednarodni bilanci enakovreden uvozu blaga iz inozemstva. Za deželo, ki izvaža toliko več blaga, kolikor ga uvaža, je to velike važnosti za bilanciranje mednarodne trgovine.

Važnost ameriškega turizma je razvidna iz dejstva, da je lani več kot 10 milijonov Amerikancev šlo v Kanado. To je nekaj več kot znaša prebivalstvo Kanade. Seveda se turizem v druge dežele ne more a tem primerjati, ali turistični promet preko oceana raste od leta do leta. To preseljevanje ljudi preko oceana je nekaj novega v zgodovini.

Važnost turizma ni pa le v denarju, ki se troši za prevoz, hotele, hrano, zabave, rane nakupne in alično. Potniki dobivajo poželjenje po tujemskem blagu, kar pospešuje uvoz tega in so najboljši propagandisti za produkte onih dežel, ki so jih obiskali. V kulturnem pogledu je turizem svedo ogromnega pomena. Potovanje pospešuje

nove ideje in je činitelj kulturnega napredka.

Ceni se, da je turizem v Kanadi dandanes četrta izmed najvažnejših industrij. Turizem na Kubi prinaša toliko kot tobačna industrija v Švici. Turistovski promet je velike gospodarske važnosti za Francijo, Italijo in mnogo drugih dežel.

Hoover zahteva "ekonomske"

Predsednik zahteva od svojega kabineta in od načelnikov neodvisnih birojev, da ponovno znižajo svoje proračunske postavke, da reši davčna znižanja, od katerih profitirajo kapitalisti.

Washington. — (F. P.) — Če bo kdo pomagal kakšnemu brezposelnemu delavcu do dela, vlada mu gotovo ne bo, ker predsednik Hoover spet zahteva od svojega kabineta in od načelnikov posameznih neodvisnih birojev, da znižajo svoje proračunske postavke za tekoče proračunsko leto, s čemer se bo omogočilo nadaljna davčna znižanja, katerih dobrot pa bodo deležni sveda samo kapitalisti. Predsednik zahteva, da morajo to storiti "brez vmešavanja v program za odpravo brezposelnosti", toda jasno je, da bo znižanje proračunskih postavk pomenilo manj dela in več brezposelnosti.

"Labor", glasilo železničarske unije, je z ozirom na to predsednikovo "ekonomično" politiko izjavil: "Najsigurnejši način za odvrnitev cele vrste deficitov je zmanjšanje brezposelnosti in to akcija bi morala voditi zvezna vlada sama." "Labor" tudi krtači zakladniški department, ker je lani porabil okrog 24 milijonov dolarjev za zgradbo uradnih poslopj, ako prav mu je kongres dovolil nad 30 milijonov za gradbeni program v l. 1929.

Vzrok za tako ekonomijo, pravi "Labor", je Mellonova bojazen, da mu ne bo močeno nadaljevati z davčnimi znižanji, od katerih profitirajo samo bogataši in razne bogate korporacije, ki so brez tega že dovolj bogati, dočim ljudstvo nima od tega nobenih koristi. Može, ki se imenujejo državnik, konča list, ti morali spoznati, da zdaj, ko so milijoni delavcev brez dela in čas za štedenje pri državnih izdatkih in za zniževanje davkov kapitalistom, v čijih rokah je nakupljeno že itak preveč bogastva.

Prebivalstvo okraja Cook šteje skoro štiri milijone

Chicago. — Uradne številke ljudskega štetja, ki so bile v petek objavljene, kažejo, da ima okraj Cook (Chicago in okolica) 3.972.434 prebivalcev. Pred desetimi leti je ta okraj štel 3.053.017 ljudi.

Najzanimivejša dnevna delavska vesti so v dnevniku "Prosveti". Ali jih čitate vsak dan?

SPORTINJI

Ameriška Catherine Ames (desno) gratulira angleški plavalni Joyce Cooper, kar je postala v plavalni tekmi v Central parku v New Yorku. Plavalna distanca je bila 239 jardov.

SREČANJE

(Za Prosveto napisal Ant. Adamič.)

"Ali že spiš?" je vprašal in se nagnil na vzglavje.

Oče si je z odoje zakril oči. Še vedno je molčal. Mati in otroci so zaplakali. Planil je iz postelje, opletal je z rokama in kakor besen je kričal:

"Ven! Ven zahtevam!"

Otroka sta stekla k materi, ki se je vaa preplašena umikala k vratom.

"Ven, takoj ven!" je grgotal in oči so se mu izbulile. Skočil je k stojalu za knjige in ga je potresal, da so padale knjige po tleh. Glasno plačal je mati odvedla otroka iz sobe in tiho zaprla vrata za seboj.

Vso noč ni zatisnil očesa. V soboto drugega dne je bil že zarana na nogah. Bolj je lezel ko hodil. Trudnih, podplutih oči je s tresočimi se rokami brskal med svojimi papirji po predalu. Dokumente je iskal, da se javi v vojsko. Kot lastnik vzame Ano seboj. Dopoldne je šel, da uredi še pisarnico. Na mizi najde Anino pismo. Hlastno raztrga omot in bere:

"Mož je nepričakovano prispel na dopust. Ne vem, ne morem se odločiti — Ana."

Pa se je že tako živo življal! Zmečkal je pismo, ga vtaknil v žep, snel klobuk in šel.

V svoji sobi je posedal z razkošenimi nogama; roki sta mu ohlapno viseli ob telesu in glavo je klonil na prsi. Žena in otroka so hodili po prstih. Tuga je razprostrla črna krila nad malo družino.

Cernič se je v nedeljo zjutraj odpeljal v Ljubljano. Hotel je z njo govoriti. Begal je po ulicah in se nadejal, da jo sreča. Šel je mimo hiše, kjer je stanovala. Stopil je na drugo stran ceste in se oziral v okna. Nešteto načrtov se mu je križalo po glavi, a končno se odločil za najbolj preprostega. Poklical je k sebi slabo oblečenega dečka, mu stisnil v roko nekaj denarjev in stopil z njim na pošto. Napisal je na listek: "Pridi doli! Govoriti moram s teboj. Stane." Listek je zalepil v omot. Deček je s pismom odhitel v hišo, ki mu jo je pokazal, sam pa je čakal v veži sosednje hiše. Za nekaj minut, dolgih ko večnost, se je deček vrnil.

"Si našel? Si oddal?"

"Sem."

"Komu si oddal?"

"Nekemu vojaku."

"Zakaj nisi dal gospe, kakor sem ti zabil?"

"So rekli, da je gospa bolna, da bodo že sami nešli."

Cernič se je s peklom v srcu vrnil domov. Nestrpno je pričakoval sporočila. Zadelan v vrtnice dvomov se je potapljaj in upal. Zaman je čakal ves teden, čakal štirinajst dni. Upiral se je, ni se hotel pobotati z usodo. Upadel je in se postal. Neke noči pa, kakor bi mu razkral črepijo ter mu zasidil žarečo

iglo v možgane, je planil pokonci. "Maševala se je!" je kričnil. Nič več ni mogel zatisniti očesa, še zarana je čul. Vstal je in bežal iz hiše. "Da, maševala se je! Najtežje duševne boje in muke je zaklela nad mojo glavo. To je osveta!" Stikal je pesti in vzkliznil: "Ne dam se! Se je odprta pot nazaj!" Ken in sramota sta nalahno trkala na duri. Bolj in bolj je izpoznaval težko zablodo.

In tako se je zgodilo, da je pod večer, prišedši domov, mirno pomrjavil:

"Dober večer! Kje sta otroka?" Toda otroka se še nista upala k njemu. Molčal je in šel spat.

"Lahko noč! Tudi otrokoma!"

"Kaj si rekel?" je tiho vprašala žena.

"Spat pojditel! Ali ne slišiš?" se je navidezno razhudil, pogledal otroka in se nasmehnil.

Žena je polahno zaprla vrata za njim in hitela k otrokoma. Podvzajali so se kar naglo, da počitku. Se dolgo je čul iz sosednje sobe otroško brbljanje, pritajeni smeh in materin karajoči, toda nič več tako strogi: "Pat! Pat! Očka ne more spati..."

Cernič se je zbolgal z usodo.

"Zima na okno
rše cvetlice,
dekle v sobi
bršle solize."

Minilo je nekaj mesecev. Sneg je naletaval. Cernič je stal pri peči in bral časopis. Ko ga je površno pregledal, se je poglobil v oglašje. Na desni strani v kotu spodaj je opozarjal majhen, črno okvirjen prostor s križem na čelu, da je nekdo zapustil to dolino solz. Cernič je presenečen bral: "... Ana Schein, soproga ognjčarjeva". Časopis mu je zdrknil iz rok, se zvihtal, odplaval in psepognjen poudaril po tleh. Nekdo je potrkal, ni slišal; potrkalo je krepkeje, nujneje.

Skozi vrata je pricepetal, ne da bi bil čakal odziva, debel, tesno v kožuh zavrt gospod s prijaznim smehljajem na licu. Bil je njegov hišni gospodar.

Cernič je kazal z roko na sosednja priprta vrata in brezglavno dejal:

"Tam prosim... gospod v sosednji sobi..."

"Ne, gospod komisar, z vami bi rad govoril!" je odklonil gospodar. "Meni ste poslali plačilni nalog, in kakšen! Se niste pri odmeri zmotili? Saj vendar veste, koliko mi plačujete. Ali ne veste?"

Cernič je vzel ponudni mu kos papirja, ga obrnil na vse strani, prav in narobe.

O, kje so bile in kam so hitele njegove misli!

Potem je šel počasi in ves potr k svoji mizi.

(Konec.)

če je gledala na svetle valove East-River, ki je tekla spodaj v veliki daljavi. Zdelo se je, da je docela pozabila na prisotno množico, ki je vrvela pod njenimi nogami. Vedela je le, da je ušla krutim plamenom, ki bi jo bili kmalu zajeli na begu — da je zadovoljila neko silno nagnjenje, ki se ji je poridilo iz materinskega nagona, — da je malo bitje, ki mu je postala varuhinja, bilo zdravo in rešeno. Bilo je sedaj njeno, povsem njeno, in bila je trdno odločena, da si ga ne pušči odvezati.

Cim bolj se je mesto prebujalo, tem bolj je postajala množica, ki se je gnetla na ulicah in obeh hodnikih, črna, gosta in hrupna. Nepritržena so vozili vlaki in električni tramvaji bobneče po mostu in izza vseh zavses so se sklanjale radovedne glave, da vidijo, kaj je vzrok vsega tega razburjenja. Množica, utrujena od dolgega čakanja, je postajala bolj in bolj vznemirjena. V prvih vrstah te silne in temne grude si razločili blede obraze Mareuma in njegove žene, uprte navzgor.

Mahoma se je pojavil možki na stregli sosedne hiše. Držal je puško v rokah in nekaj časa pazno motril opico. Če bi žival, tudi samo za hip, odločila svoje dragoceno breme, bi ji strele sprožil kroglo baš v srce in je strmoglavil s stebra. To je bil drugi načrt, ki so si ga izmislili, da rešijo otroka, ki je bil sedaj izpostavljen vetru in solncu v višini stotih čevljev nad uličnim tlakom in nad reko.

Potrpljivo in alutega, da bo priča nepozabnega prizora, je čakala množica. Toda Minto, ki je še vedno stiskala dete k sebi, je ostala nepremična in pogreznjena vase kakor prej. Ni se zmešala za moža in puško.

Tedaj pa se je spustil z neba veličasten galeb s snežno belim vratom in bisernostimi krili in sedel polahko na vrh stebra, na levi od Minti. Opica se je obrnila proti ptici in začela regatati; potem pa, ko je videla, da ga leba ne vznemirja, se je silno raztogotila, odločila previdno otroka in hipoma skočila, da bi zagrabila vsiljivca. Galeb je bil skoma odletel in Minto se je za hip vrznila na zadnjih nogah.

Veriga, ki ji je visela z ogrlice, se je svetila na solncu.

Takrat je nenačaka odjeknil suh pok. Majhen oblček dima se je izvil iz puške moža, ki je stal na stregli. Sop dlake, istrigane iz Mintine rame, je odletel v zrak; nato si slišal sategneno ječanje, človeško, v srce segajoče. V akoku se je vrnila Minto k otroku, ga pobrala in ga znova krčevito pritisnila na prsi. Zgrbljena v dve gube se je umaknila z obupanym izrazom v kot visoke gredi. Svoje žareče oči je sedaj upirala v strelo. Nekdo je še videla eno teh temnih in svetlih stvari, ki bruha o genj — bilo je v času, ko je bila še prav mlada in ko so prišli v njen gozd možki, ki so metali pred seboj blisk in grom; in videla je, da je padlo okoli nje mnogo njenih sorodnikov in prijateljev. Zato je stiskala še krčeviteje svoj zaklad.

Tanek curek temne tekočine je začel teči polahko po zaokroženem robu nazidka in v povsem ravni črti po kamnu navzdol do vznožja zidovja. Bila je kri, ki je curkajala iz rane na Mintini rami. Od pomilovanja je zmrmalo deset tisoč ustnic naenkrat; od nezrekljivega razburjenja je zavrsalo to morje napetih obrazov. Tretji načrt se je ponarečil kakor prejšnja dva. Novi navdih, nasveti, povelja so krožila po zraku. Toda vse je bilo nesametnejše, nesmiselnije, eno bolj fantastično ko drugo. Vsi načrti so merili nato, da bi spravili Minto v zadržavo in s tem bi spravili v nevarnost življenje malega bitja, ki je mahoma postalo tako dragoceno.

Med tem razmotiranjem je pridrvel v svojem avtu policijski ravnatelj, si ogledal in potem moral, kakor drugi, priznati svojo nemoč. Rešitev, ki jo je predlagal, pa vendar ni bila brez duhovitosti. Hotel je obditi stebra v višini mostu in ceste z možmi, ki bi držali mrežo, da ujamejo otroka, ko pade. Toda priznal je, da bi bilo nevarno, ko bi poskusili ločiti dete od opice s tem, da bi poslali na vrh stebra moža, oboroženega z bambusovo palico in pripravno zanko.

(Konec jutri.)

Odhod parnikov

Rojakom, ki so v bližnji bodočnosti namenjeni v stari kraj, se mudijo sledeči parniki:

14. avg.	Hamburg na Hamburg.
14. "	Europa na Bremen.
14. "	Paris na Havre.
16. "	Saturnia na Trst.
16. "	Leviathan na Cherbourg.
20. "	Bremen na Bremen.
20. "	Olympic na Cherbourg.
22. "	Ille de France na Havre.
25. "	New York na Hamburg.
27. "	Berengaria na Cherbourg.
29. "	Majestic na Cherbourg.
30. "	Europa na Bremen.
1. sept.	Paris na Havre.
2. "	Vulcania na Trst.
2. "	Leviathan na Cherbourg.
3. "	Mauretania na Cherbourg.
6. "	Leviathan na Cherbourg.
6. "	Bremen na Bremen.
10. "	Aquitania na Cherbourg.
11. "	Hamburg na Hamburg.
12. "	Ille de France na Havre (Skupno potovanje).
12. "	Olympic na Cherbourg.
17. "	Europa na Bremen.
17. "	Berengaria na Cherbourg.
19. "	Majestic na Cherbourg.
19. "	Paris na Havre.
20. "	Cleveland na Hamburg.
20. "	Saturnia na Trst.
24. "	Bremen na Bremen.
4. okt.	Ille de France na Havre.
8. "	Europa na Bremen.
8. "	Vulcania na Trst.

Za cene kart in druga pojasnila se obrnite na spodnji naslov.

Potniki, ki niso posebno "pri de-narju," naj nam pišejo po spis: "Kako se najceneje potuje v stari kraj."

Vse pošiljke naslovite:

LEO ZAKRAJSEK

Midtown Bank of New York
630—9th Ave., New York, N. Y.

Ali ste nagrajeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Stari filozof Seneca (2—65 po Kr.) je rekel: Zdravniku plačamo plačilo za trud, ostanemo mu pa dolžni plačilo za njegovo srce.

Zdravnik Hipokrat: Otroci prenesajo glad manj časa kot odrasli, moški manj časa kot ženske in starčki dalj časa kot moški in ženske.

POSESTVO NA PRODAJ

Ker se ne mislim več povrniti v staro domovino, valed tega prodam posestvo po zelo nizki ceni. Posestvo obsega pol (1/2) zemlje in nekaj parcel prikupljenega. Posestvo s poslojem vred se nahaja v vasi Nadanje št. 16, pri St. Petru na Notranjskem. Naj omenim, da pri tem posestvu ni nobenega vžitkarja, niti nobenih dedičev kot jaz sam, tako se bo zamoglo vrediti prepa brez vsakih sitnosti. Za ceno in druga pojasnila obrnite se na naslov: Mihal Lenarčič, 696 N. Water Ave., Sharon, Pa.—(Ad.)

PROBAK BLADES
make your
DOUBLE-EDGE
RAZOR
(old or new model)
A BETTER RAZOR
or your money
back!

GUARANTEED BY
PROBAK CORPORATION
New York, N. Y.

From Youth to Age

There are three trying periods in a woman's life: when the girl matures to womanhood, when a woman gives birth to her first child, when a woman reaches middle age. At these times Lydia E. Pinkham's Vegetable Compound helps to restore normal health and vigor.

LYDIA E. PINKHAM'S
VEGETABLE COMPOUND

"If you will fill in this coupon and mail to the Lydia Pinkham Medicine Company, they will be glad to send you a copy of Lydia E. Pinkham's Private Test Book, free of charge."

Name _____

Address _____

City _____ State _____

Send this coupon to: Lydia E. Pinkham Medicine Company, Lynn, Mass., U.S.A.

NO EXCUSE FOR A

"SPLITTING HEAD"

There's no need for a splitting head to spoil your day. At the first warning think of the Dill's Aspergen. Check it a few minutes. Almost before you realize it, you have cleared the pain away. It's as simple as that—no trouble, and harmless—for Dill's Aspergen is the new and easier way to take aspirin.

Dill's Aspergen is the fastest aspirin in existence, clearing away pain. You can take it any time—any place. You need no water to help it down. There is no unpleasant taste—no choking.

Because you clear Dill's Aspergen the aspirin enters thoroughly with the saliva so that all its soothing qualities are effective quickly, continuously.

Keep a package of Aspergen on hand for quick, harmless relief from the pain of headache, neuritis, arthritis, etc. It helps break up a cold, and soothes irritated throat, even such severe cases as follow small operations. If your doctor does not have Dill's Aspergen, send for free sample to Health Products Corporation, Dept. A, 113 Ninth Street, Newark, N. J.

famous the world over

• Pinaud's Shampoo

Leaves your hair lustrous, healthy, and not too dry!

At your favorite store—or send for free sample to Pinaud, Dept. M, 220 E. 21 St., New York

Zonite

For pyorrhea

For prevention against gum infections, use Zonite, the new powerful antiseptic. Also guards against colds, coughs and more serious diseases of nose and throat.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Herman Scheffauer:

MOČ GLASBE

Pritekel je nazaj k njej.

— Sara! Sara! je zaklical.

Mama! Naše dote živi!

Mlada žena, ki je bila še hip poprej popolnoma strta in skrušena, je skočila, kakor bi jo pogrnalo pero. Lasje so ji padli na obraz, oči so ji začarele: celo njeno telo je vzdrgotalo od glave do nog.

— Kje? Kje? je vzkliznila.

Stara žena je sklenila roke in šepetala besede zahvalnosti. Marsum je prijel svojo ženo za roko. Peljal je pa ni na kraj, kjer je sam stal hip poprej, temveč k stopnicah, vodečim do mostne strmine. Ko sta dospela na široki prehod, je Marsum iztegnil roko proti nebi.

— Pogled! pogled! Vrh stebra! je zaklical.

V prvem hipu ni mlada žena opazila ničesar. Trenutek nato pa se ji je izvil z ustnic pritažen krik in kar tako je proseče iztegnila roki.

Visoko v zraku, na vrhu enega silnih stebrov, na katerih so pritrjene debele žice, ki nosijo orjaški most, je zagledala prav majhno črno stvarco, ki je držala nekaj prav majhnega in belega.

Bila je opica Sandra Prelija in njen otrok!

Minta je sedela nepremično na skrajnem robu vrh stebra, ki ga je oklepala a prsti in v svojem naročju je tiščala otroka — kakor bi ga bila držala mati. Tudi belo, napol nago telece deteta se ni ganilo. Kljub vsemu je bilo njeno dete vendarle mrtvo. Krik, ki ji je ušel z ustnic, je prešel v ihtenje.

Množica ljudi je že prihitela in se gnetlo na mostu in na cesti pod njim. Z vseh oken sosednih hiš so se prikazale glave. Presenečenje in groza je dihljal bučal vihar vpitja in kletvin, in

la v množico. Ob velikem loku, ki so ga tvorile debele, čvrste žice, so moleli ožgani zidovi razdejane hiše liki temna gmota proti nebu. Minti, z detetom na rokah, je bila skočila z nazidka gorečega poslopja na debeli jekleni valj. Potem je plezala po tej valjasti žici do vrha silnega kamenitega stebra, kjer je sedla zdaj a tem človeškim zarodkom, ki ga je stiskala k sebi.

Nujno so akovali več raznih načrtov, kako bi rešili nesrečno, malo bitje. Mlad krovce se je ponudil, da bo splezal na vrh nosilnega stebra in se vrnil s otrokom. Začel se je vzpenjati po velikih dvojnih žicah ter se trdno oprijemal obeh jeklenih vrvi, ki sta liki dva tira vodili navzgor.

Dvigal se je vedno višje in ob vsakem novem koraku, ki ga je napravil, se je strmina večala in njegovo nevarno vzpenjanje je bilo vedno težavnejše. Od spodaj je bil videti kakor pajk s dvema krajcema, ki pleza po upognjeni bliki. Ko je bil že skoraj na vrhu, je množica divje zavpila. To pa ni bil krik veselja, bil je marveč vzkliz groze. Minta je bila opazila tega opičjega človeka, ki se je polagoma plazil do nje. Vstala je in napol zgrbljena se je sklonila nad prepadom. Odprla je ustnice in divje renčanje se je izvil izza stianjenih zob. Morda se je zbudil njen nekdanji nagon, morda se je domislila časa, ko je še čepela na banjanskem figovem drevesu in kljubovalno izvajala love, ki so prihajali, da ujamejo njo in njeno dlakasto potomstvo. S celim svojim držanjem je kazala upor in odločno voljo, da brani svoj plen. Gledala je na to morje blelih obrazov, ki so se gnetli pod njo, na te od groze čezmerno razširjene oči, na ta odprta usta, iz katerih je

odgovorila ji je a silnim in jeznim renčanjem.

Z vrha ogromnega kamenitega stebra se je začel tedaj drug krik, ki so ga jasno razločili kljub vpitju množice: ostro in otožno ječanje majhnega otroka. Dete je žive! Klic množice so se pojačali. Minta je iztegnila svojo malo črno tačico in pobožala otroka, ki je takoj nehal jokati.

— Vrnite se, vrnite se! so vpili gledalci tega presenetljivega prizora.

Krovce je oklepal za hip, potem se je začel polagoma spuščati navzdol.

Na ta način ni bilo misliti na otrokovo rešitev. Ljubosumna in prestrašena žival bi se bila borila ko vrag — ali ko mati — da očuva svoj zaklad. Ali pa bi ga bila, kakor imajo opice navado, rajša vrgla proč, nego si ga pustila ugrabiti.

— Žival mora biti lačna... In žejna, je pripomnil nekdo. Če bi poskusili in ponudili jedi!

Malo zatem so priredili na nasidku ene najvišjih hiš, ki so stajale tik pod stebrom, vabljivo razstavo orani, orehov, peciva in mleka na krožniku. Več paglavcev in mož je skušalo privabiti opico. Klicali so jo nežno na razne načine. Toda Minta se ni ganila in njen mali obrazek je do bil izraz tragične resnosti. Boje-

Hitt and Runn — Bull Lost Sight of the Fact That Other Parties are in the Field!

